

Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (Wiv)

colofon

INGELICHT wordt uitgeven onder verantwoordelijkheid van de directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

Dit informatiemagazine verschijnt twee maandelijks en is in principe bedoeld voor al het burger en militair personeel werkzaam bij de MIVD.

Deze publicatie wordt verzorgd door het Bureau Communicatie, Hoofdafdeling Bedrijfsvoering.

Eindredactie:

M.A.M. Bemelmans-Oonincx

Redactie: J.N. de Smalen

Cartoons: Henk Slijkhuys

Fotografie: Media Centrum MIVD, Fotobureau Thuring en Fabienne Bruys

Vormgeving: Theo Olsthoorn en Kommer de Heer

Druk en lithografie: Hofstad
Druktechniek Zoetermeer

Oplage: 1.500 expl.

Deadlines INGELICHT

Mocht u de redactie van informatie willen voorzien, denk dan even aan de volgende data:

Inleveren kopij	Verschijnings datum
12 juni	4 juli
14 augustus	5 september
9 oktober	31 oktober

De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen - waaronder ingezonden brieven - niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen. Aan de inhoud van dit blad kunnen geen rechten worden ontleend.

INGELICHT, gestoken in een nieuw jasje. Ditmaal geheel gewijd aan de nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, die vandaag,

29 mei 2002 van kracht is geworden. Het

Hoofd van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, S.J. van Hulst en de coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, Drs. W.J. Kuijken hebben een bijdrage geleverd aan deze speciale uitgave, waarvoor onze hartelijke dank.

Verder hebben een aantal afdelingen van de MIVD aan deze INGELICHT meegewerkt. Wat de nieuwe wet betekent voor de werkzaamheden van onze dienst en wat er allemaal is veranderd, kunt u in deze uitgave lezen.

In ieder geval is onze naam gewijzigd in Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst,

MIVD. Ons embleem is aangepast en heeft nu vier gevechten zwaarden, die de vier krijgsmacht delen symboliseren. Onze nieuwe naam komt ook tot uiting in de spreuk Meritum in Veritatem Discernendo. De beginletters verwijzen naar de naam van onze dienst. De spreuk laat zich vertalen in: de verdienste ligt in het kunnen onderkennen van de waarheid. In de Engelse taal gaan we voortaan als Defense Intelligence and Security Service door het leven.

Vanaf vandaag wordt eveneens de nieuwe huisstijl Defensie ingevoerd. Dit blijkt al uit het nieuwe uiterlijk van INGELICHT en het jaarverslag MID 2001, dat deze maand is verschenen. Alle formele externe uitingen gaan voortaan vergezeld van het Defensie beeldmerk. Op de interne uitingen kunnen we onze (aangepaste) Sfinx blijven gebruiken.●

AFKORTINGEN

AAR	Afdeling Analyse en Rapportage	I&V	Inlichtingen en Veiligheid
ACIV	Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid	IVD	Inlichtingen- en Veiligheidsbehoefte Defensie
AHM	Afdeling HUMINT	KL	Koninklijke Landmacht
AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst	KLPD	Korps Landelijke Politiediensten
AJZ	Afdeling Juridische Zaken	KLu	Koninklijke Luchtmacht
AVI	Afdeling Verbindingsinlichtingen	KM	Koninklijke Marine
BDI	Bureau Documentaire Informatievoorziening	KMar	Koninklijke Marechaussee
BVD	Binnenlandse Veiligheidsdienst	MICIV	Ministeriële Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	MID	Militaire Inlichtingendienst
CO	Centrale Organisatie	MIVD	Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
CVIN	Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland	MOU	Memorandum Of Understanding
DCBC	Defensie Crisisbeheersingscentrum	OM	Openbaar Ministerie
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en Fundamentele Vrijheden	OSINT	Open Source Intelligence
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie	SAP	Stafafdeling Productie
IBF	Intern Behoefte Formulier	VI-	Verbindingsinlichtingen-
		Wiv	Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
		Wvo	Wet veiligheidsonderzoeken

Vandaag, 29 mei 2002, treedt de nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (Wiv) in werking. Dit betekent dat de MIVD vanaf deze datum conform het gestelde in de nieuwe Wiv gaat werken en een nieuwe naam heeft te weten Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

Met de inwerkingtreding van de Wiv wordt een proces van voorbereiding op de implementatie ervan afgesloten dat bijna twee jaar heeft geduurd. In die periode is door een groot aantal mensen hard gewerkt aan de optimale voorbereiding van de MID op deze nieuwe wet. Met de zorgvuldige voorbereiding op de Wiv kan gerust gesteld worden dat de MID er klaar voor is. Een woord van welgemeende dank aan al diegenen die zich hiervoor hebben ingespannen is dan ook zonder meer op zijn plaats. Er is veel en heel goed werk geleverd. Chapeau!

De nieuwe Wiv komt natuurlijk niet uit de lucht vallen. Aanleiding voor de herziening van de Wiv vormde een tweetal uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, waarin werd geconcludeerd dat de bestaande Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten niet volledig in overeenstemming is met enige artikelen van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en Fundamentele Vrijheden. Zo was er onvoldoende sprake van een nauwkeurig geformuleerde wettelijke regeling ten aanzien van inbreuken van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten op de *privacy* van de burger. Met de nieuwe Wiv wordt ruimschoots voldaan aan de eisen van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

De Wiv die nu in werking is getreden, kent een aantal nieuwe elementen opzichte van de bestaande wet. Zonder uitpuittend te willen zijn, noem ik een aantal belangrijke aanpassingen en herzieningen. In de eerste plaats is er sprake van taakaanpassing. Het gaat hierbij om het verrichten van onderzoek naar factoren die van invloed zijn of kunnen zijn op de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde voor zover de krijgsmacht daarbij is betrokken dan wel naar verwachting betrokken kan worden. Deze taakaanpassing, die zich richt op het buitenland, reflecteert de groei naar volwassenheid van een van de hoofdtaken van Defensie te weten het uitvoeren van crisisbeheersings- en vredesoperaties. Daarnaast is er sprake van een nieuwe taak: de zogenaamde E-taak. Op basis van deze nieuwe E-taak is de MIVD bevoegd tot het verrichten van onderzoek met een militaire relevantie betreffende andere landen, die door de Minister-President in overeenstemming met de ministers van Defensie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden zijn aangewezen.

Ten tweede zijn in de nieuwe Wiv de bijzondere bevoegdheden van de MIVD limitatief opgesomd. Het gaat hierbij om onder meer bevoegdheden als de gerichte interceptie van telecommunicatie en de ongerichte interceptie van satellietcommunicatie, de inzet van agenten en het observeren en volgen. De nieuwe Wiv regelt tevens de beslissingsbevoegdheid met betrekking tot de uitoefening van de bijzondere bevoegdheden. Een belangrijk aspect hierbij is dat te allen tijde wordt voldaan aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Dit betekent dat de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid achterwege

dient te blijven indien de uitoefening ervan voor betrokkene een onevenredig nadeel oplevert in vergelijking met het daarbij na te streven doel. Voorts dient de uitoefening van een bevoegdheid evenredig te zijn aan het daarmee beoogde doel.

Ten derde is er met de nieuwe Wiv sprake van notificatie. Dit betekent dat een betrokkene actief wordt geïnformeerd dat door een dienst inbreuk op diens huisrecht of brief- en telefoongeheim is gemaakt. Vijf jaar na beëindiging van de uitoefening van de bevoegdheid wordt onderzocht of verslag kan worden uitgebracht aan degene waarop een inbreuk op een grondrecht is gemaakt.

Tenslotte voorziet de nieuwe Wiv in de instelling van een onafhankelijke Commissie van Toezicht, die wordt belast met het toezicht (achteraf) op de rechtmatige uitvoering van wat bij of krachtens de Wiv en de Wet Veiligheidsonderzoeken (WVO) is gesteld. Het hoofdstuk van de nieuwe Wiv over de commissie van toezicht is overigens al op 15 april in werking getreden.

Ik heb reeds aangegeven dat binnen de MID heel veel werk is verzet om optimaal voorbereid te zijn op eisen die de nieuwe Wiv aan de MIVD stelt. Zo zijn met behulp van externe deskundigen de werkzaamheden (taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden) van de MIVD vastgelegd in procesbeschrijvingen (ongeveer 150 processen). Daarnaast is veel aandacht besteed aan het opzetten van een toetsingskader bij verzoeken om toestemming voor de inzet van bijzondere bevoegdheden en zijn de aan de werkprocessen gerelateerde wettelijke aspecten in detail uitgewerkt in werkinstructies (zo'n 25 instructies). Ook is er een communicatieplan opgezet en uitgevoerd dat erin voorziet alle MIVD medewerkers tijdig te informeren over de wijze waarop dient te worden omgegaan met het door de MIVD ontwikkelde instrumentarium in het kader van de nieuwe Wiv. Tenslotte wordt de laatste hand gelegd aan (sub-) mandaatregelingen, die erin voorzien dat de mandatering van bevoegdheden van de Minister van Defensie aan de directeur van de MIVD, en ook sub-mandatering van een beperkt aantal bevoegdheden binnen de MIVD adequaat zijn geregeld.

Met de nieuwe Wiv is een wettelijke kader beschikbaar dat volledig voldoet aan de eisen van deze tijd en dat de MIVD goed in staat stelt haar opgedragen taken uit te voeren. Met de nieuwe Wiv wordt verder invulling gegeven aan een aspect dat binnen de MIVD hoog in het vaandel zal staan: transparantie. Duidelijk is wat de bevoegdheden van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zijn en aan welke voorwaarden bij de taakuitoefening moet worden voldaan. Daarmee vormt de nieuwe Wiv de basis voor een professionele taakuitvoering van zowel de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst als de MIVD.●

Commodore Freek Meulman
Plv DMIVD

Nieuwe wet is toekomstbestendig

Na een lang proces van voorbereiding, waarbij alle aspecten van het inlichtingen- en veiligheids-werk opnieuw zijn doordacht, is de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 nu een feit. Een belangrijk ijkpunt van de nieuwe wet heeft in mijn ogen inmiddels plaatsgevonden. Het feit dat de aanslagen in de VS op 11 september 2001 geen aanleiding vormden om het wetsvoorstel te wijzigen, betekent in mijn ogen dat een goede afweging heeft plaatsgevonden tussen de soms tegenstrijdige eisen die aan de nieuwe wet werden gesteld. Dit geeft de wet een goede mate van toekomstbestendigheid.

Door Hoofd van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, Sybrand van Hulst

Een van de eisen aan de nieuwe wet was en is de behoefte aan meer transparantie bij de overheid, ook waar het gaat om de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. In de wet heeft dit zijn neerslag gevonden in de commissie van toezicht, de notificatieplicht en het (verplichte) jaarverslag. De controle op de diensten wordt versterkt, waardoor ons werk aan nog hogere eisen van zorgvuldigheid zal moeten voldoen. Een grotere aandacht voor procedures hoort daar ook bij, hetgeen soms op gespannen voet staat met snelheid van actie. We zullen met dit spanningsveld moeten leven.

Tegelijk zijn de taken en bevoegdheden van de diensten op nieuwe leest geschoeid. Voor de Algemene

Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) is de inlichtingentaak nieuw en staan wij voor de uitdaging een gecombineerde civiele inlichtingen- en veiligheidsdienst te worden. Daarnaast is er de beperkte uitbreiding van de bevoegdheden van beide diensten, die passen bij de eisen van deze tijd. Zij maken een betere taakuitvoering mogelijk.

De nieuwe wet betekent een impuls voor de samenwerking tussen AIVD en MIVD. Immers, de uitvoering van deze wet vergt gemeenschappelijk optreden en is een gezamenlijk leerproces. Namens de AIVD wens ik de collega's van de MIVD veel succes onder het regime van de nieuwe Wiv!●

De *coördinatie* van de Nederlandse Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Voor u ligt een unieke uitgave van INGELICHT, geheel gewijd aan de nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten die sinds vandaag van kracht is. Het is mij een eer en genoegen als coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten een bijdrage te kunnen leveren aan dit themanummer.

Drs. W.J. Kuijken is Secretaris-generaal van het ministerie van Algemene Zaken, coördinator van de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten

De nieuwe wet ademt de geest van deze tijd. Een wet waarin uitvoerig de taken en bevoegdheden van de diensten en van de coördinator zijn omschreven. De wet voldoet aan alle eisen van openheid en transparantie en is in lijn met de opvattingen zoals die in Europa heersen.

De wet markeert het grote verschil tussen I&V-diensten van vroeger en nu. De 'oude' diensten werkten zoveel als mogelijk in het geheim, op basis van een wet die zich kenmerkte door beknoptheid. Sporadisch haalden de diensten de publiciteit en ook de politiek bemoeide zich nauwelijks met hun werk (wellicht met uitzondering van de BVD, wiens activiteiten traditioneel meer aan de burger raakten). De diensten van nu staan midden in de maatschappij. Hun activiteiten raken direct en indirect aan de belangen van burgers, bedrijfsleven en onderdelen van de

overheid. Diezelfde maatschappij is zich in de afgelopen jaren ook veel meer dan voorheen voor de I&V-diensten gaan interesseren. De deelname van ministeries als Verkeer en Waterstaat en Economische Zaken aan de beraadslagingen van CVIN en MICIV, illustreert deze ontwikkeling.

De rode draad in de geschiedenis van de coördinatie van de I&V-diensten is de rol van de Minister-President, minister van Algemene Zaken. Ook in deze nieuwe wet is die rol gehandhaafd en zelfs enigszins aangezet waar het gaat om de inlichtingentaak buitenland van de diensten. De minister-president zal, in overeenstemming met de ministers van Defensie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, bepalen of een dienst een (inlichtingen) opdracht in het buitenland moet gaan uitvoeren. Deze rol vergt een intensievere bemoeienis van de minister-president en de coördinator. De voorbereiding van dergelijke besluiten zal immers in het CVIN, in samenspraak met behoeftestellers en uitvoerende diensten, worden voorbereid. De coördinator is vervolgens verantwoordelijk voor de advisering van de minister-president. Met het oog hierop is bij het ministerie van Algemene Zaken de positie van coördinator verzwaaard. Door de benoeming van een plaatsvervangend coördinator wordt bewerkstelligd dat de eventuele afwezigheid van de coördinator niet tot stagnatie van besluitvorming hoeft te leiden. De coördinator kan rekenen op de ondersteuning van de adviseur I&V-beleid en de raadadviseur Buitenland. Overwogen en besproken wordt om daarnaast

met liaisons van AIVD en MIVD bij Algemene Zaken te gaan werken.

De inwerkingtreding van de nieuwe Wiv markeert een nieuwe episode van de Nederlandse Intelligence. Duidelijk is dat de diensten zich veel meer dan voorheen mogen verheugen in een brede belangstelling van zowel publiek als politiek. Openheid en transparantie waar dat kan, en een goede verantwoording zijn daarin de reeds eerder genoemde trefwoorden. Dat de diensten met deze veranderende rol kunnen omgaan, blijkt onder meer uit de openbare jaarverslagen die zowel de MIVD als de AIVD uitbrengen. In de Wiv is bepaald dat ook een Commissie van Toezicht wordt benoemd. Deze commissie, waarvan de leden worden benoemd op voordracht van de Tweede Kamer, houdt, onafhankelijk van regering en parlement toezicht op de rechtmatigheid van de taakuitoefening van de diensten en van de coördinator. Ook adviseert de commissie de betrokken ministers over het onderzoeken en beoordelen van klachten. De nieuwe Wiv biedt zowel aan de diensten als aan de coördinator nieuwe bevoegdheden, kansen, uitdagingen en verplichtingen. Mijn doel is erop gericht om tezamen met de directeur van de MIVD en het hoofd van de AIVD ervoor te zorgen dat de diensten hun werk kunnen verrichten in de geest van de tijd. Transparant waar mogelijk, gesloten waar noodzakelijk, met oog voor de belangen van burgers, bedrijfsleven en overheid en rekening houdend met de eisen van de moderne democratische rechtsstaat.●

Afdeling Juridische Zaken: **AJZ**

Toen ik in 1996 bij de MID kwam werken werd mij verzocht te participeren in een interdepartementaal werkverband van (wetgevings-) juristen van BZK, BVD, Defensie, MID, Justitie en Algemene Zaken, dat was belast met het opstellen van een voorstel tot herziening van de Wiv.

Door Hoofd Afdeling Juridische Zaken, Dirk-Jan Bijl

Het was namelijk nog niet zolang geleden dat de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State had geoordeeld dat de toenmalige Wiv die een grondslag moest zijn voor de activiteiten van de MID (en de BVD) niet volledig in overeenstemming was met de artikelen 8 en 13 van het EVRM. Zo vloeit uit artikel 8 EVRM voort dat inbreuken door I&V-diensten op de privacy van de burger, slechts zijn toegestaan indien is voorzien in een voldoende nauwkeurig geformuleerde wettelijke regeling onder andere met betrekking tot de middelen die mogen worden ingezet en de omstandigheden waaronder. Ook oordeelde de Afdeling Bestuursrechtspraak dat de toenmalige Wiv onvoldoende voorzag in de ingevolge artikel 13 EVRM vereiste controle-mogelijkheden op de activiteiten van I&V-diensten.

Vorbereidingen Wiv

Na een grondige analyse van de reikwijdte en consequenties van de uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State werd door het kabinet in 1995 een notitie aan de Tweede Kamer gezonden met daarin het kabinetsstandpunt ten aanzien van het op te stellen wetsvoorstel Wiv. De Tweede Kamer kon zich in algemene zin met deze voorgestelde aanpak verenigen. Hier werd een aanvang gemaakt met het wetsvoorstel. De ambtelijke voorbereiding hiervan zou plaats vinden in bovengenoemd werkverband dat rapporteerde aan het CVIN, waarin onder meer de hoofden van de MID en de BVD zijn vertegenwoordigd. Ook de MICIV, met daarin onder meer de Ministers van Defensie en BZK, heeft in het wetgevingstraject een belangrijke besluitvormende rol gespeeld.

Een van de opdrachten die het werkverband meekreeg was, naast het in overeenstemming brengen van het wetsvoorstel met alle waarborgen die voortvloeien uit het EVRM, dat de diensten hun werkzaamheden (binnen de grenzen van de nieuwe Wiv) zouden moeten kunnen blijven uitoefenen. Een uitdagende klus, maar ik denk dat we hierin goed geslaagd zijn. Dit is overigens mede te danken aan de zo benodigde informatie die we gedurende het traject van de diverse afdelingen van de MID hebben mogen ontvangen.

Na ontelbare vergaderingen, bijeenkomsten, uitvoerige correspondentie met de Raad van State en Tweede Kamer, wetgevingsoverleg en plenaire behandelingen in de Tweede en ook de Eerste Kamer ligt er anno 2002 een Wiv die vandaag in werking treedt. Een wet die ook internationaal gezien mag worden.

De afgelopen tijd heeft een groot aantal van u al kennis gemaakt met de nieuwe Wiv in de voorlichtingsrondes die door mij of een van de andere medewerkers van AJZ (Joosje Fortuin en Hans Schep), al dan niet vergezeld door Eelze Noorman (SAP), zijn gegeven. Niettemin wil ik van de gelegenheid gebruik maken om de belangrijkste punten van de nieuwe Wiv nog even langs te lopen.

Taakaanpassing

De naam Militaire Inlichtingendienst is gewijzigd in Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst (MIVD). De Binnenlandse Veiligheidsdienst is omgedoopt in Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst (AIVD). De nieuwe benaming sluit beter aan bij de taakomschrijvingen van beide diensten.

In de taakomschrijving van de MIVD is een nieuw element opgenomen. Dit betreft het verrichten van onderzoek naar factoren die van invloed zijn of kunnen zijn op de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde voor zover de krijgsmacht daarbij is betrokken of naar verwachting betrokken kan worden. Deze aanvulling hangt ermee samen dat het handhaven en bevorderen van de internationale rechtsorde door middel van het uitvoeren van crisisbeheersings en vredesoperaties een volwaardige taak van de krijgsmacht is geworden naast de algemene verdedigingstaak. Als gevolg hiervan moet de MIVD ten behoeve van een adequate uitvoering door de krijgsmacht van deze nieuwe taak inlichtingen inwinnen over de veiligheidssituatie in landen waar Nederland deze taak uitvoert of mogelijk uit zal voeren.

Een tweede aanpassing betreft de toevoeging van de E-taak (ofwel de 'inlichtingentaak' buitenland). Op basis van deze nieuwe taak is de MIVD bevoegd tot het "verrichten van onderzoek betreffende andere landen, ten aanzien van onderwerpen met een militaire relevantie die door Onze Minister-President, Minister van Algemene Zaken, in overeenstemming met onze betrokken Ministers, zijn aangewezen".

Regeling bijzondere bevoegdheden

In de nieuwe Wiv zijn de bijzondere bevoegdheden van de diensten limitatief opgesomd:

- het al dan niet met technische middelen observeren en volgen
- de inzet van agenten en oprichten en inzet van rechtspersonen
- het doorzoeken van besloten plaatsen en gesloten voorwerpen
- het openen van brieven en andere geadresseerde zendingen
- *hacken*
- de gerichte interceptie van telecommunicatie (zowel kabel- als niet-kabelgebonden)
- *searchen*
- de ongerichte interceptie en selectie van satellietcommunicatie
- het verzoek om verkeersgegevens
- het verzoek om abonneegegevens
- het betreden van plaatsen

De uitoefening van zo'n bijzondere bevoegdheid dient uiteraard te zijn gerelateerd aan de taakomschrijving van de MIVD. Hierbij kan worden opgemerkt dat de nieuwe Wiv de uitoefening van deze bevoegdheden niet toestaat ten behoeve van het verrichten van veiligheidsonderzoeken en de zogeheten beveiligingsbevorderende taak.

Toestemming uitoefening bijzondere bevoegdheden

Artikel 19 van de nieuwe Wiv regelt de beslissingsbevoegdheid met betrekking tot de uitoefening van deze bijzondere bevoegdheden. Het eerste lid bepaalt dat de uitoefening door een dienst van een bijzondere bevoegdheid is toegestaan indien, "voor zover in de Wiv niet anders is bepaald", de betrokken minister of, namens deze, het hoofd van de dienst daartoe toestemming heeft gegeven.

Het tweede lid geeft aan dat het hoofd van een dienst de aan hem ondergeschikte ambtenaren bij schriftelijk besluit kan aanwijzen die de toestemming, bedoeld in het eerste lid, namens hem verlenen. Dit is echter niet in alle gevallen mogelijk. Zo moet toestemming worden gegeven door de minister voor het gericht intercepteren van telecommunicatie (met uitzondering van militair radioverkeer), de selectie op identiteitsgegevens of telecomnummers van ongericht ontvangen en opgenomen satellietcommunicatie, en de toepassing van bijzondere bevoegdheden binnen woningen. Voor het openen van brieven en andere geadresseerde zendingen is een op verzoek van het hoofd van de dienst, door de rechtbank Den Haag afgegeven last vereist. Daarnaast wordt in de praktijk bij de MIVD terughoudend omgegaan met (sub)mandaatverlening. Ook voor de inzet van de meeste overige bijzondere bevoegdheden zal daarom toestemming moeten te worden gevraagd aan de minister of de directeur van de MIVD. In een aantal gevallen is geen toestemming vereist.

Genoemd kan worden het *searchen* en het ongericht intercepteren (ontvangen) van satellietcommunicatie. Voor de uitoefening van die bevoegdheden die plaatsvinden buiten plaatsen die in gebruik zijn van het Ministerie van Defensie is bepaald dat de toestemming daarvoor dient te worden verleend in overeenstemming met de Minister van BZK dan wel - indien in het concrete geval het verzoek in mandaat door de directeur van de MIVD kan worden verleend - in overeenstemming met het Hoofd van de AIVD. Het vereiste van overeenstemming is opgenomen om te voorkomen dat onderzoeken van de MIVD eventueel zouden kunnen interfereren met onderzoeken van de AIVD, die zich immers op de civiele maatschappij richt.

Toetsingskader en -eisen van proportionaliteit en subsidiariteit

Bij de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid moet altijd aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit worden voldaan. Deze eisen, welke zijn vastgelegd in artikelen 31 en 32 van de Wiv, zijn van groot belang gelet op het veelal ingrijpende karakter van de bijzondere bevoegdheden. De uitoefening van een bijzondere bevoegdheid is slechts geoorloofd indien de daarmee beoogde verzameling van gegevens niet of niet tijdig kan geschieden door raadpleging van voor een ieder toegankelijke bronnen (open bronnen) of bronnen waarvoor aan de dienst een recht op kennisneming van de aldaar berustende gegevens is verleend (zoals het GBA).

Daarnaast dient de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid achterwege te blijven, indien de uitoefening ervan voor betrokkene een onevenredig nadeel oplevert in vergelijking met het daarbij na te streven doel. De uitoefening van de bevoegdheid dient evenredig te zijn aan het daarmee beoogde doel. Er dient vooraf op basis van het bovenstaande een afweging te worden gemaakt welke kenbaar moet zijn op het moment dat toestemming wordt gevraagd. Artikel 32 bevat de eis dat de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid onmiddellijk wordt gestaakt, indien het doel waartoe de bevoegdheid wordt uitgeoefend is bereikt dan wel met de uitoefening van een minder ingrijpende bevoegdheid kan worden volstaan.

Verplichtingen inzake de uitoefening van bijzondere bevoegdheden

Periode van toestemming

De Wiv geeft in artikel 19, derde lid, aan dat de toestemming voor de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid, wederom voor zover bij of krachtens de wet niet anders is bepaald, wordt verleend voor een periode van ten hoogste drie maanden. Hierna kan de toestemming op een daartoe strekkend verzoek worden verlengd voor dezelfde periode. In een aantal gevallen wordt van deze hoofdregel afgeweken. Zo wordt de toestemming door de minister voor het doorzoeken van woningen voor een periode van ten hoogste drie dagen verleend en wordt de toestemming voor de selectie op trefwoorden van gegevens verkregen door ongerichte interceptie van satellietcommunicatie voor een periode van ten hoogste één jaar verleend.

Vormvoorschriften

De bepalingen betreffende de uitoefening van bijzondere bevoegdheden bevatten voorschriften waaraan een verzoek om een last of toestemming tot toepassing van deze bijzondere bevoegdheden dient te voldoen. Zo dient hierin een aantal gegevens te worden vermeld (zoals naam of adres van de persoon) en dient de reden van de toepassing van de bijzondere bevoegdheid te worden omschreven.

Schriftelijk verslag

Van de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid dient tenslotte een schriftelijk verslag te worden gemaakt. Dit strekt ertoe om de controle achteraf mogelijk te maken door de commissie van toezicht.

Notificatie

Bij eerste nota van wijziging is een artikel inzake notificatie in de Wiv opgenomen. Notificatie houdt in dat een betrokkene actief wordt geïnformeerd dat

een dienst inbreuk heeft gemaakt op zijn/haar huisrecht of brief en telefoon-geheim. De betrokken minister onderzoekt vijf jaar na beëindiging van de uitoefening van de bevoegdheid of verslag kan worden uitgebracht aan degene waarop inbreuk op de genoemde grondrechten is gemaakt. Notificatie wordt uitgesteld, zolang aan betrokkene de inzage in de gegevens van het desbetreffende onderzoek van de dienst zou moeten worden geweigerd. Notificatie wordt afgesteld, indien daardoor de betrekking met andere landen en met internationale organisaties ernstig zou worden geschaad of zicht zou ontstaan op bronnen en werkwijzen van de diensten.

Commissie van toezicht

De nieuwe Wiv voorziet in de instelling van een onafhankelijke commissie van toezicht. Deze zal bestaan uit drie leden die bij Koninklijk Besluit worden benoemd. De commissie wordt belast met toezicht (achteraf) op de rechtmatige (derhalve niet de doelmatige) uitvoering van hetgeen bij of krachtens de Wiv en de Wvo is gesteld. Ook kan de commissie gevraagd en ongevraagd de betrokken ministers inlichten en adviseren over de door de commissie geconstateerde bevindingen. Ook zal de commissie van toezicht optreden als onafhankelijk externe adviseur van de betrokken ministers bij de behandeling en de beoordeling van tegen de I&V-diensten ingediende klachten.

Verwerking van gegevens

De verwerking van gegevens door de diensten mag ingevolge het wetsvoorstel slechts plaatsvinden voor een bepaald doel en voorzover dat noodzakelijk is voor een goede taakuitvoering van de Wiv of de Wvo. De verwerking van persoonsgegevens door de diensten is slechts toegestaan op basis van een aantal limitatief geformuleerde doeleinden. De verwerking van persoonsgegevens wegens iemands godsdienst of levensovertuiging, ras, gezondheid en seksuele leven mag slechts plaatsvinden in aanvulling op de verwerking van andere gegevens en slechts voor zover dat voor het doel van de gegevensverwerking onvermijdelijk is. Deze aanvullende eis is niet van toepassing op de gegevens betreffende politieke gezindheid. De Wiv voorziet in een bevoegdheid voor de diensten (en derhalve geen medewerkingsplicht voor betrokkene) zich voor het verzamelen van gegevens te wenden tot houders van verzamelingen van persoonsgegevens, bestuursorganen, ambtenaren en voorts een ieder die geacht wordt de benodigde gegevens te kunnen verstrekken.

Meer mogelijkheden bij inzageverzoeken

De mogelijkheden bij inzageverzoeken zijn in belangrijke mate uitgebreid. Aan de directe familie (echtgenoot, geregisteerde partner, ouders en kinderen) wordt het recht toegekend om ten aanzien van een overleden familielid kennis te nemen van eventueel bij de diensten verwerkte gegevens omtrent de overledene. Daarnaast krijgen de diensten meer tijd om een verzoek af te handelen. Tot slot laat de Wiv ruimte dat een inzageverzoeker wordt bijgestaan door een vertrouwenspersoon of een persoonlijk raadsman.

Afwijking op Archiefwet

Op basis van artikel 12 van de huidige Archiefwet 1995 dienen de daarvoor in aanmerking komende archiefbescheiden die ouder zijn dan twintig jaar te worden overgebracht naar een archiefbewaarplaats. Deze verplichting kan worden opgeschort, indien de desbetreffende archiefbescheiden door het betrokken overheidsorgaan nog veelvuldig worden gebruikt of geraadpleegd. Wordt niet aan deze voorwaarde voldaan dan is overbrenging aangewezen. In de Wiv wordt voorgesteld om in afwijking van artikel 12 van de Archiefwet 1995 slechts die archiefbescheiden naar een archiefbewaarplaats over te brengen die ouder zijn dan twintig jaar en waarvan door de betrokken minister, na advies van de Rijksarchivaris, is vastgesteld dat daaraan geen beperkingen aan de openbaarheid dienen te worden gesteld met het oog op het belang van de Staat of zijn bondgenoten.

Samenwerking tussen diensten en andere instanties

Hoofdstuk 5 van de Wiv regelt de samenwerking tussen de AIVD en de MIVD, met buitenlandse I&V-diensten, het OM, de politie, de KMar en de douane.

Opstellen jaarverslag

De Wiv bevat een wettelijke plicht voor de diensten om jaarlijks voor 1 mei gelijktijdig aan beide Kamers der Staten Generaal een openbaar verslag uit te brengen van de wijze waarop deze hun taken in het kalenderjaar daarvoor hebben verricht. In het verslag wordt in ieder geval volledig inzicht gegeven van **a** de aandachtsgebieden waarop de dienst zijn taken in het afgelopen jaar heeft verricht; **b** de aandachtsgebieden waarop de dienst zijn activiteiten in het lopende jaar in ieder geval zal richten. Overigens brengt de MIVD al enige jaren een jaarverslag uit, een openbaar deel en een geheim deel ten behoeve van de Commissie voor de I&V-diensten van de Tweede Kamer. In die zin is deze bepaling dan ook slechts een codificatie van een bestaande praktijk.

Hoewel de nieuwe Wiv nu gereed is betekent dit niet dat Juridische Zaken zonder werk komt te zitten. Zoals eerder aangegeven speelt AJZ een belangrijke rol in het implementatietraject (waaronder de voorlichting). Daarnaast wordt AJZ in de toekomst betrokken bij een groot aantal aspecten van de Wiv zoals bijvoorbeeld de advisering bij het opstellen dan wel toetsen van verzoeken om toestemming voor de inzet van bijzondere bevoegdheden, de notificatie en de afhandeling van verzoeken tot inzage.●

Stafafdeling Productie: SAP

De Wiv heeft, gezien de taakstelling van de Stafafdeling Productie met name consequenties voor de bureaus Accountmanagement en Relatiebeheer en in mindere mate voor het bureau Productiebesturing. Voor het Bureau Opleidingsbeleid heeft de invoering van de Wiv geen consequenties.

Door Hoofd Stafafdeling Productie, luitenant-kolonel Tony Keijsers

SAP ondersteunt het hoofd van de Hoofdafdeling Productie en is verantwoordelijk voor de sturing (planning en voortgangscontrole) van de productieprocessen en de coördinatie van de kwaliteitsborging, opleidingsbeleid en relaties met externe contacten (zowel binnen als buiten Defensie).

SAP bestaat uit vier bureaus met de navolgende taken:

- Het Bureau Accountmanagement bestaat uit vier accountmanagers die het aanspreekpunt zijn van de MIVD voor de Koninklijke Landmacht, de Koninklijke Marine, de Koninklijke Luchtmacht en de Centrale Organisatie (waaronder ook DCBC) en vice versa.
- Het Bureau Relatiebeheer fungeert als aanspreekpunt voor de buitenlandse en binnenlandse neven, zuster- en partnerdiensten, Defensie attachées, en andere ministeries (en vice versa).

Deze twee bureaus hebben tot hun hoofdtaak de wensen en behoeften van de klanten aan MIVD producten tijdig te onderkennen en uit te zetten binnen de afdelingen van de MIVD en vice versa.

Hoe krijgen we die WIV nou tussen de oren..?

- Het Bureau Productiebesturing is verantwoordelijk voor de sturing van het primaire proces en belast met onder andere het opstellen van het document IVD.
- Het Bureau Opleidingsbeleid is verantwoordelijk voor het opleidingsbeleid van de MIVD, wat onder andere inhoudt het opstellen van opleidingsplannen, leerdoelen, het opzetten van specifieke MIVD opleidingen. Zo kan naast de kwantitatieve vulling de kwaliteit van het personeel, dus de MIVD, en haar producten een hoger niveau bereiken.

Wettelijk kader

Als intermediair tussen behoeftestellers en de MIVD liggen de belangrijkste implicaties voor SAP in de bewaking van het extern verstrekken van gegevens binnen het wettelijke kader (art 17, 36-42, 58 en 59 Wiv) en het zorgvuldig uitzetten van vragen bij externen binnen het wettelijke kader.

Bij een verzoek om technische ondersteuning aan een neven, zuster- en of partnerdienst (artikel 58 Wiv (AIVD); art 59 Wiv (buitenlandse zusterdiensten); art 63 Wiv (KLPD)), waarbij sprake is van het uitoefenen van een bijzondere bevoegdheid door de betreffende dienst ten behoeve van de MIVD, dient door de MIVD een last te worden aangevraagd. SAP (met name Bureau Relatiebeheer) bewaakt in dergelijke gevallen dit traject.

Externe belangen

Als bij zowel de relatiebeheerder als bij de accountmanager maar enigszins twijfel bestaat over de rechtmatigheid van een vraag (de vraag is in strijd met de Wiv) zal de vraag worden vastgehouden totdat hierover duidelijkheid is verschaft. Hetzelfde geldt voor het verstrekken van informatie aan externen. In principe wordt alleen informatie verstrekt voor zover de belangen van de MIVD niet onverenigbaar zijn met de belangen van de externe instanties en een goede taakuitvoering door de MIVD zich niet tegen verstrekking van die gegevens verzet (art 59 Wiv). Instrumenten die bij deze controleslag gebruikt worden zijn bijvoorbeeld de IVD (in principe wordt geen informatie verstrekt over gebieden die niet in de IVD staan vermeld), het zojuist ontwikkelde exploitatiebeleid MIVD en de QPQ balans (voor wat hoort wat) en de werkinstructie WI-WIV59-001 'Verzoek van buitenlandse zusterdienst om ondersteuning/ gegevens'. Hierin is een overzicht gegeven van de verschillende samenwerkingsverbanden (MOU) met diverse partners.

De komende periode zal door de zorg van Bureau Relatiebeheer het bestaande bestand aan samenwerkingsverbanden opnieuw tegen het licht worden gehouden, waarbij gelet wordt op Wiv-aspecten en wenselijkheid. Daar waar noodzakelijk zullen nieuwe samenwerkingsverbanden worden afgesloten. De rol van Bureau Productiebesturing beperkt zich tot het monitoren van de Interne Behoeftes Formulieren (IBF) die door een team worden opgesteld en ingediend bij de verwervende afdelingen (WI-WIV31-001 'Opstellen motivering uitoefening bijzondere bevoegdheid'). Dit is het eerste toetsingskader voor de inzet van bijzondere bevoegdheden. Hierover is in de april uitgave van INGELICHT (nr 4) het één en ander toegelicht.●

Bureau Productiebesturing

Stafafdeling Productie

Het is toch bijzonder dat je bij een organisatie werkt die zijn 'eigen' wet heeft. Aan het woord is Eelze Noorman, Hoofd Bureau Productiebesturing van de Stafafdeling Productie. Hij vertelt zijn relaas over zijn betrokkenheid bij de invoering van de Wiv.

Door Hoofd Bureau Productiebesturing, Eelze Noorman

“Ik weet het nog goed”, begint hij, “Op 2 januari 2001 begon ik bij de MID als bureauhoofd van een leeg bureau. Mijn directe chef zat in Ethiopië en er lag een klein briefje op mijn bureau. Eelze, schrijf even een projectplan ‘Beschrijven bedrijfsprocessen in het kader van de Wiv’. Een leuke binnenkamer. Uiteindelijk met veel steun van allerlei collega’s lag in januari een eerste versie van het projectplan klaar met als projectleider Roel Vestjens en ging een en ander van start.

Vastleggen bedrijfsprocessen

Dat de processen van de MID beschreven moesten worden stond buiten kijf. In 1999 is in het toenmalige project MasterMind de noodzaak al onderkend om de processen van de MID in beeld te brengen, zodat dit als basis kon dienen voor continue verbetering. Vanwege de reorganisatie MID is met het beschrijven gewacht totdat voor iedereen het takenpakket weer enigszins duidelijk was. Uitzondering hierop vormt de Afdeling Verbindingsinlichtingen, waarvan de reorganisatie nog enige jaren duurt. Het beschrijven van de (nieuwe) VI-processen is een voorwaarde voor een goed verloop van de reorganisatie, reden waarom het beschrijvingstraject nog in 2000 van start is gegaan. De invoering van de nieuwe wet gaf echter een impuls aan het versneld op papier zetten van de procedures en werkwijzen. Wil je namelijk kunnen aantonen dat je volgens de wet werkt moet je allereerst kunnen laten zien hoe je werkt. Een stuk transparantie dus. Alle bedrijfsprocessen van de MID moesten dus op een eenduidige, transparante en Wiv-conforme wijze worden vast-

gelegd, waarbij inzicht is verschaft in de uit te voeren functies, taken en activiteiten van de MID.

Het vastleggen van deze bedrijfsprocessen heeft zich gericht op de huidige (IST) situatie met daarop aangebracht de wijzigingen (+) die benodigd zijn om aan de Wiv te voldoen. Het resultaat was dus de IST+ situatie. We hebben gekozen voor deze werkwijze omdat je al snel geneigd bent de ideale procesgang te beschrijven in plaats van de daadwerkelijke procesgang. Door mensen te interviewen en te vragen over hoe ze werken en niet alles ter discussie te stellen (de waarom vraag) heb je én sneller resultaat én de geïnterviewde herkent zijn verhaal terug én er is sneller inzicht in welke consequenties de Wiv voor betrokkenen met zich meebrengt. Je doet dan eigenlijk al meteen een stukje voorlichting over de Wiv.

Gezien de grootte van de organisatie was van begin af aan duidelijk dat dit niet zonder hulp van externen kon geschieden. De offerteaanvraag behelsde het in kaart brengen van de gehele MID met uitzondering van AVI en SAP; SAP kon ik met mijn achtergrond zelf wel (afgestudeerd Bestuurlijke Informatiekunde in Rotterdam; redactie) en de firma Anaxagoras was reeds bezig een en ander in kaart te brengen bij de AVI (project OVIP). Uiteindelijk kreeg KPMG de opdracht. De verwachting was dat eind 2001 de wet van kracht zou zijn. Alles op alles werd dan ook gezet om de processen van de MID op tijd in kaart te brengen met de relevante wettelijke aspecten daarin. Het is gelukt KPMG in mei 2001 al van start te kunnen laten gaan en dat mag gezien de standaard verwerkingstermijn, het creëren van de benodigde werkplekken, de aanschaf van de benodigde software en het verzorgen van de screening toch wel bijzonder genoemd worden. Ondanks de vakantieperiodes is het gelukt de opdracht op tijd te realiseren en was in oktober 2001 alles gereed.

Althans dat dachten we....

Bij de eindpresentatie op 30 november aan het Directie Beraad kwam naar voren dat er nog het een en ander aanvullend moest gebeuren.

Gelukkig was de invoering van de wet iets vertraagd en hadden we wat meer tijd om de ‘puntjes op de i’ te zetten. Naast enkele nog ontbrekende en onderkende procesbeschrijvingen werd ondermeer duidelijk dat de verwervende rol en de bijzondere bevoegdheden onvoldoende bij de ACIV waren neergelegd. De ACIV moest in de woorden van de directeur ‘weer op de kaart’ worden gezet. Dit betekende dat enkele procesbeschrijvingen ge- en herschreven moesten worden. Ook de procesbeschrijvingen van de AVI dienden alsnog op dezelfde wijze als alle andere procesbeschrijvingen beschreven te worden. Het verschil tussen de procesbeschrijvingen van Anaxagoras en KPMG was te groot en bracht niet de gewenste transparantie. Zo kwam het dat twee medewerkers van KPMG nog aanbleven tot 1 mei van 2002 om deze aanvullende zaken te verzorgen. Al met al zijn er zo’n 150 procesbeschrijvingen opgesteld.

Het Directie Beraad besloot dat specifieke wettelijke aspecten nog verder eenduidig werden uitgewerkt in werkinstructies. Deze werkinstructies dienden MID-breed te worden opgesteld en ik werd ermee belast. Al met al zijn er zo’n 25 werkinstructies onderkend. In deze periode is trouwens overleg geweest met de BVD. Het zou namelijk een beetje vreemd zijn geweest als de BVD dezelfde wet op een andere manier zou interpreteren als de MID. Gelukkig vulden we elkaar goed aan en konden we van elkaars expertise gebruik maken.

Implementeren Wiv

Tot slot kwam de vraag van de Directie hoe de implementatie van het een en ander kon geschieden. Kortom hoe krijgen we de Wiv ‘tussen de oren’ van een ieder? Ondertussen was reeds, om enigszins licht in de duisternis te brengen in het woud aan werkinstructies, wetsteksten en procedures, een leeswijzer opgesteld. De kreet ‘lijnverantwoordelijkheid’ mocht helaas niet baten: zowel Dirk-Jan Bijl als ik mochten onze borst natmaken voor een heuse voorlichtingsronde (zie Ingelicht april). In de voorlichtingsronden werd iedere

werknemer van de MID geïnformeerd over het hoe en waarom van de Wiv, het ontwikkelde instrumentarium en specifieke zaken die ondermeer in diverse werkinstructies zijn verwerkt. Nu vandaag de Wiv van kracht is, is het helaas nog niet gedaan. Er zijn een aantal zaken die nog lopen. Zo dienen bijvoorbeeld de samenwerkingsverbanden met partner en zusterdiensten, de zogenaamde MOU's opnieuw worden gezien. Ook lopen er nog twee automatiseringsprojecten die de extra werklast als gevolg van de invoering van de Wiv deels moet kunnen opvangen. Tenslotte is het de bedoeling dat onder andere alle procesbeschrijvingen, wetsteksten, werkinstructies en leeswijzer nog beschikbaar worden gesteld middels het Intranet.

Onderhoudsorganisatie, een vereiste

Bovendien... het is nooit af! Er zijn zoveel redenen te bedenken dat de reeds beschreven procesbeschrijvingen en werkinstructies worden ingehaald door de tijd. Zo bestaat de kans dat de commissie van toezicht met aanbevelingen komt. Maar ook verbeteringen in onder andere de pro-

cesgang, nieuwe (geautomatiseerde) systemen en reorganisaties hebben hun effect op procesbeschrijvingen en werkinstructies. Ik noem alleen maar het feit dat alle wetsartikelen van de Wiv na goedkeuring in de Eerste Kamer op 5 februari opnieuw genummerd zijn en de naamswijziging van de MID. Alle verwijzingen in de procesbeschrijvingen naar wetsartikelen en de naam MID moeten dus worden aangepast. Gelukkig zijn al wel de werkinstructies conform de nieuwe nummering. Wat dat betreft is het inrichten van een onderhoudsorganisatie een vereiste. In deze onderhoudsorganisatie zitten die personen die in het voortraject hebben meegewerkt aan de procesbeschrijvingen. Voor de Hoofdafdeling Bedrijfsvoering is dat Hans Beentje, voor AAR, AHM en ACIV zijn dat respectievelijk Ruud de Graaff, Karel Kuijmans en Ronald Snel en voor de AVI moet je dan toch bij Leon Kox of Wim van der Kooij zijn. Uiteraard zijn Dirk-Jan Bijl en ik ook lid van die onderhoudsorganisatie.

Behalve in het kader van de Wiv ben ik ook op andere gebieden gebaat bij de procesbeschrijvingen. Zo zit ik bijvoorbeeld in het project

V.l.n.r.: **Commodore Freek Meulman, Martin Boskamp en generaal-majoor der Mariniers Joop van Reijn**

Archiveren Beeldmateriaal en maak ik derhalve dankbaar gebruik van de reeds beschreven procesbeschrijvingen om te kijken wat de consequenties zijn voor het invoeren van een beeldregistratiesysteem voor de MID. Ook AIM maakt gebruik van de procesbeschrijving als toetsingsmiddel voor ICT-projecten. Kortom ik ben ervan overtuigd dat, zeker indien de procesbeschrijvingen beschikbaar komen op Intranet, er steeds meer dankbaar gebruik van gemaakt gaat worden.

Al met al was het een hectische tijd en heb ik de kans gekregen om in no time de gehele organisatie (op papier weliswaar) te doorgronden. En ik sluit het project af met de wetenschap dat de MID er helemaal klaar voor is, met als leuke bijkomstigheid dat de wet uiteindelijk is getekend door Hare Majesteit de Koningin tijdens haar wintersportvakantie in Lech, nota bene op mijn verjaardag.●

Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid: ACIV

Het zal na het lezen van de andere artikelen duidelijk zijn dat de wettelijke inkadering van onze activiteiten ook niet ongemerkt aan ACIV voorbij zal gaan. Betekent dit dat we alles ineens anders moeten gaan doen?

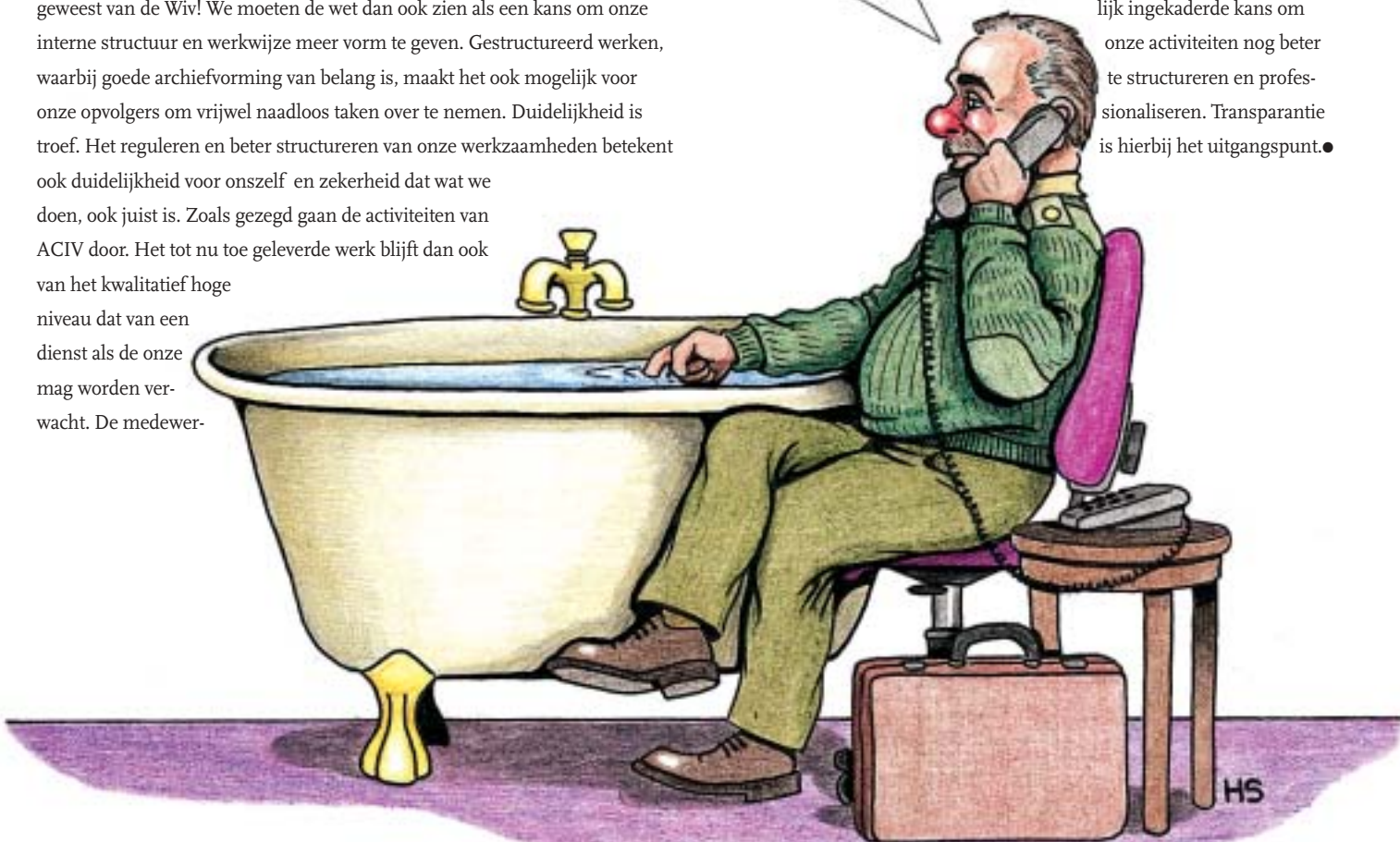
Door Hoofd Afdeling Contra-Inlichtingen en Veiligheid, kolonel Dick van den Berg

Dit is maar ten dele waar. Voor het grootste deel van de medewerkers verandert er inhoudelijk weinig. Echte zorgen hoeven we ons niet te maken. Wel betekent het dat we wellicht wat nauwkeuriger dan voorheen moeten gaan werken. Duidelijke bronvermelding om later naslag mogelijk te maken is hier een voorbeeld van. En die naslag geldt niet alleen voor onszelf, maar ook de mogelijkheid dat gegevens na verloop van tijd openbaar kunnen worden gemaakt, is een fenomeen waar inlichtingen- en veiligheidsmensen niet aan gewend zijn. We voelden ons eigenlijk wel *happy* in de beschermde omgeving waar we altijd in hebben gewerkt. Is de Wiv dan een bedreiging? Hierover het volgende. Wanneer we de nieuwe wet beschouwen als een bedreiging, remmen we onszelf in onze activiteiten en loopt de productiviteit terug. Dat is nooit de bedoeling geweest van de Wiv! We moeten de wet dan ook zien als een kans om onze interne structuur en werkwijze meer vorm te geven. Gestructureerd werken, waarbij goede archiefvorming van belang is, maakt het ook mogelijk voor onze opvolgers om vrijwel naadloos taken over te nemen. Duidelijkheid is troef. Het reguleren en beter structureren van onze werkzaamheden betekent ook duidelijkheid voor onszelf en zekerheid dat wat we doen, ook juist is. Zoals gezegd gaan de activiteiten van ACIV door. Het tot nu toe geleverde werk blijft dan ook van het kwalitatief hoge niveau dat van een dienst als de onze mag worden verwacht. De medewer-

kers van het bureau Contra-Inlichtingen en de Veldorganisatie zullen slechts in uitzonderingsgevallen gebruik gaan maken van de bijzondere bevoegdheden zoals vastgelegd in de Wiv. Natuurlijk zijn hiervoor additionele opleidingen en trainingen noodzakelijk, maar dat is slechts een kwestie van tijd en geld. Dit houdt overigens niet in dat de effectiviteit hieronder hoeft te lijden. Integendeel, met een goede opleiding, die de effecten van de Wiv nader preciseren, krijgen we kwalitatief nog betere producten. Ook binnen het bureau Beveiliging Materieel en Gegevens zullen activiteiten een ander karakter krijgen. Zo zal extra aandacht worden besteed aan *information operations* van bijvoorbeeld buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten, een fenomeen waar iedereen van tijd tot tijd mee te maken krijgt, denk alleen maar aan *hackers*.

Ook de defensie-organisatie is blootgesteld aan deze dreiging. Een goede kans voor de MIVD om zich op dit gebied te profileren: zorgen dat *hackers* geen kans maken onze organisatie schade toe te brengen. Dat de MIVD thans ook de wettelijke bevoegdheid heeft om te *hacken* is ook een goede bijkomstigheid. Andere bureaus van ACIV zullen minder direct te maken krijgen met de Wiv. Tenslotte, de boodschap voor ACIV is duidelijk; de Wiv is geen bedreiging, maar een wettelijk ingekaderde kans om onze activiteiten nog beter te structureren en professionaliseren. Transparantie is hierbij het uitgangspunt.●

Nee...ik heb geen bijzonderheden te melden...

BIJZONDERE BEVOEGDHEDEN

Door Eelze Noorman

De MIVD en de AIVD hebben volgens de nieuwe wet een aantal (limitatieve) bijzondere bevoegdheden. Dat ze een bijzondere bevoegdheid hebben, betekent niet automatisch dat ze de bijzondere bevoegdheid zelfstandig uitvoeren. In voorkomend geval kan dan ook gebruik gemaakt worden van de middelen die bijvoorbeeld bij de KLPD reeds aanwezig zijn. In sommige gevallen wordt gebruik gemaakt van diensten van derden, bijvoorbeeld de KPN om bij een telefoonnummer een

naam en adres te verkrijgen. Ook betekent het niet dat de in de Wiv genoemde bijzondere bevoegdheden alleen bij de MIVD en AIVD liggen. Andere opsporingsdiensten hebben eveneens bijzondere bevoegdheden; deze staan alleen niet in de Wiv vermeld. Binnen de MIVD is door de directeur aangegeven dat alle verwervende afdelingen de inzet van die bijzondere bevoegdheden moeten kunnen initiëren die voor hun specifieke verwervingstaak noodzakelijk zijn. In onderstaand tabel ziet u een overzicht.

Wiv art.	Bijzondere bevoegdheid	ACIV	AVI	AHM	Toestemming (op hoofdlijnen)
20	Observeren en volgen	X		X	Minister van Defensie
21	Inzet agenten en oprichten en inzet rechtspersonen			X	Minister van Defensie
22	Doorzoeken van besloten plaatsen en gesloten voorwerpen	X		X	Minister van Defensie
23	Openen van brieven	X		X	Rechtbank Den Haag
24	Hacken	X			Minister van Defensie
25	Gerichte interceptie telecom*	X	X	X	Minister van Defensie**
26	Searchen		X		geen toestemming benodigd
27	Ongerichte interceptie satcom en selectie satcom		X		geen toestemming benodigd Minister van Defensie Senior analisten AVI***
28	Verzoek om verkeersgegevens****	X	X	X	D-MIVD
29	Verzoek om abonneegegevens	X	X	X	Afdelingshoofd
30	Betreden van plaatsen (altijd in combinatie met Wiv art 20,22,24 of 25)	X		X	Minister van Defensie

* Kan zowel het zetten van een telefoontap, het gebruik maken van een microfoon als het gericht ontvangen van (radio) uitzendingen zijn.

** Uitzondering is trouwens het intercepteren van niet-kabelgebonden militair- berichten verkeer die hun oorsprong of bestemming in andere landen hebben; hiervoor is geen toestemming benodigd

*** Gebruik trefwoorden voor selectie op ongerichte interceptie (senior analisten AVI), passend binnen een door Minister van Defensie goedgekeurd nader omschreven onderwerp. Deze mandatering geschiedt eerst voor één jaar en wordt na deze periode geëvalueerd.

**** De bevoegdheid betreft het verkrijgen van verkeersgegevens van telecommunicatie (wie heeft met wie gebeld wanneer en hoelang) en dus niet het opvragen van kentekens van auto's.

Informatie- en Communicatie Technologie: ICT

In dit nummer van INGELICHT blijkt wat de nieuwe Wiv allemaal betekent voor ieders taak, werkwijze, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Duidelijk is dat de Wiv niemand van ons onberoerd laat en niet alleen een 'feestje' is van de verwerkende productieafdelingen. Om dat te ondersteunen wordt in dit artikel kort toegelicht wat de consequenties zijn voor de Informatie- en Communicatie Technologie.

Door Hoofd Afdeling Informatiemanagement, Roel Vestjens

De MIVD dient bij inwerkingtreding van de nieuwe Wiv aantoonbaar te voldoen aan de in deze wet geformuleerde eisen. Onderstaande, op het eerste gezicht eenvoudige, eisen hebben verstrekkende gevolgen waarbij ondersteuning met ICT onontbeerlijk is.

- Gegevens die niet gebruikt worden of niet meer nodig zijn, moeten worden verwijderd
- Voor uitoefening van bijzondere bevoegdheden dient vooraf toestemming te worden verkregen
- Omtrent de uitoefening van enkele bijzondere bevoegdheden dient achteraf verslag te worden uitgebracht

Datum op 18 mei 2002	Bewerking	Laat No.	Naam van de gebruiker	Datumbereik van de bewerking	Datumbereik van de afbeelding	Datumbereik van de afbeelding	Statistische informatie	Statistische informatie	Datumbereik van de afbeelding
18 mei 2002	Aanpak van de afbeelding	81	1 mei 2002	1 mei 2002	1 mei 2002	1 mei 2002			
18 mei 2002	Aanpak van de afbeelding	81	24 mei 2002	8 mei 2002	8 mei 2002	8 mei 2002			
18 mei 2002	Aanpak van de afbeelding	81	28 apr 2002	22 mei 2002	22 mei 2002	22 mei 2002			
18 mei 2002	Aanpak van de afbeelding	81	8 apr 2002	17 apr 2002	17 apr 2002	17 apr 2002			
18 mei 2002	Aanpak van de afbeelding	81	20 mei 2002	7 mei 2002	7 mei 2002	7 mei 2002			

Bewaarplicht

Verwijderen en vernietigen van gegevens staat op gespannen voet met de bewaarplicht uit de archiefwet. Dat dit zeer nauw luistert, heeft de recente geschiedenis nogmaals bewezen. De Wiv bevat eisen en randvoorwaarden voor zowel bewaren als vernietigen van gegevens. Geheel volgens de archiefwet geldt de eis dat informatie die 'gebruikt' is bewaard en toegankelijk moet blijven. Bij de MIVD gaat het uiteraard niet alleen om papieren informatie, maar ook om grote hoeveelheden elektronisch beschikbare informatie. Dit stelt eisen aan de veiligstelling (back-up) van gegevens, maar daar blijft het

niet bij. Om gebruikte informatie na vele jaren nog steeds te kunnen ontsluiten, kan niet worden volstaan met alleen een back-up. De indertijd gebruikte pakketten of systemen zijn dan immers in veel gevallen niet meer in gebruik. Dit betekent dat gebruikte gegevens opgeslagen dienen te worden in een algemeen toegankelijk formaat, of dat elk gebruikt systeem en pakket gedurende vele (tientallen) jaren moet kunnen worden ondersteund.

Vernietiging van ongebruikte gegevens

In aanvulling op de bewaarplicht wordt geëist dat gegevens die niet gebruikt worden vernietigd worden. De voor een juiste taakuitoefening van de MIVD noodzakelijke bijzondere bevoegdheden staan vaak op gespannen voet met het recht op 'privacy' van personen of instanties. Om die reden is in de Wiv geregeld dat niet noodzakelijke gegevens worden vernietigd. In de wet is vastgelegd welke gegevens als 'niet gebruikt' moeten worden beschouwd en wanneer ze vernietigd moeten worden. In sommige gevallen gaat het om erg veel gegevens en ligt de vernietiging van gegevens lang na het moment van verkrijgen (bijvoorbeeld een jaar). Dit heeft geleid tot aanpassing van informatiesystemen en procedures.

Lastgeving

In de Wiv is nauwgezet geregeld welke bijzondere bevoegdheden de MIVD mag inzetten en wie daar vooraf toestemming voor mag verlenen (lastgeving).

Toestemming voor inzet van een bijzondere bevoegdheid wordt slechts verleend als een afweging heeft plaatsgevonden tussen 'kosten' en 'baten'. Het nut moet immers groter zijn dan de 'schade' (aan de privacy) die wordt aangebracht. Daarnaast is het niet de bedoeling dat een bijzondere bevoegdheid wordt gebruikt als op een normale manier hetzelfde kan worden bereikt.

Bij deze toestemming vooraf blijft het niet in de Wiv. Voor een aantal bijzondere bevoegdheden dient de persoon waarop de bijzondere bevoegdheid betrekking heeft, na vijf jaar op de hoogte te worden gesteld (notificatie). Een geruststellende gedachte voor de burger, maar wel een met veel consequenties voor de MIVD. Soms betekent vertellen wat je gedaan hebt immers dat lopende operaties of personen die daarbij betrokken zijn, in gevaar komen. Om die reden kent de Wiv een aantal mogelijkheden tot uitstel en in een enkel geval de mogelijkheid tot afstel.

Dit hele 'lastgevings- en notificatietraject' vergt een flinke administratie. Bovendien gaat het om zeer gevoelige informatie waarbij eventuele fouten grote gevolgen kunnen hebben. Om dit traject goed te kunnen ondersteunen en de administratieve last tot een minimum te beperken is er een 'lastgevings- en notificatiesysteem' ontwikkeld. Dit systeem helpt bij het opstellen van de lastgeving en signaleert wanneer er een verplichting tot notificatie is. Bovendien bevat dit systeem de verwijzing naar de dossiers die bij de desbetreffende 'last' van toepassing zijn.

Hiermee zijn de ICT aspecten van de Wiv uiteraard niet volledig behandeld. Wel is duidelijk geworden dat de Wiv consequenties heeft voor iedereen.●

Afdeling Verbindingsinlichtingen: AVI

De nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten vormt een keerpunt in de geschiedenis van de verbindingsinlichtingen in Nederland. Voor het eerst is wettelijk omschreven wat toegestaan is bij de productie van verbindingsinlichtingen. De artikelen 25, 26 en 27 in de WIV hebben betrekking op het “ontvangen en opnemen van niet-kabelgebonden communicatie” en geven duidelijkheid over de vraag wat toelaatbaar is op het gebied van het ‘afluisteren’ van internationale ethercommunicatie.

Door Hoofd Bureau Verbindingsinlichtingen Productie, Leon Kox

Voor AVI is de Wiv eerder gaan leven dan bij de meeste andere afdelingen van de MIVD omdat zij bij de voorbereidingen van de wet betrokken is geweest. De productie van verbindingsinlichtingen is een tamelijk ingewikkeld proces, waarbij veel niet-alledaagse technische hulpmiddelen worden gebruikt. Aan wetgevingsjuristen en beleidsmakers van Defensie, BZK, Justitie en Algemene Zaken is in 1999 en 2000 uitvoerig en zonder restricties uitgelegd hoe AVI werkte. Deze tot dan ongekende opening van zaken had voor AVI als belangrijk neveneffect dat zij als een mentale voorbereiding heeft gefungeerd voor de nieuwe Wiv. Een ander voordeel was dat de contou-

ren van de Wiv een uitgangspunt konden vormen bij de reorganisatie van de afdeling.

Bijzondere bevoegdheden

De Wiv regelt in de drie eerder genoemde wetsartikelen (art. 25, 26 en 27) het gebruik van het middel verbindingsinlichtingen. De Wiv bestempelt een groot deel van de activiteiten van AVI als bijzondere bevoegdheden, die alleen mogen worden gebruikt als andere, minder zware middelen om gegevens te verwerven niet of niet tijdig resultaat zouden opleveren. Daarnaast moet steeds zeker zijn dat de zwaarte van het gekozen middel in verhouding staat tot het te bereiken doel. Deze bijzondere bevoegdheden mogen alleen worden ingezet met toestemming van de Minister van Defensie en/of BZK. Een belangrijke uitzondering op deze regel vormt de productie van verbindingsinlichtingen op basis van de interceptie van militair radioverkeer. Voor deze activiteit is geen toestemming van een minister vereist.

In artikel 25 wordt de gerichte interceptie van ethercommunicatie geregeld, zoals de interceptie van internationaal HF-radioverkeer ('korte golf'). Daarvoor moet vooraf een lastgeving worden verkregen van de Minister van Defensie en/of BZK. De toestemming geldt voor ten hoogste drie maanden.

Daarna moet opnieuw toestemming worden aangevraagd.

Interceptie

Artikel 27 betreft ongerichte interceptie van ethercommunicatie, zoals de interceptie van internationale satellietcommunicatie. Deze communicatie wordt door AVI in bulk uit de ether gehaald en daarna opgeslagen. Daarvoor is geen toestemming nodig. Er mag echter nog niets met deze communicatie gedaan worden. Als de MIVD of AIVD daarna telexberichten, faxen, e-mails of telefoongesprekken uit deze massa willen gebruiken moet ook daarvoor een lastgeving worden verkregen van de Minister van Defensie of BZK. Als de selectie gebeurt aan de hand van de identiteit van een persoon of organisatie, of aan de hand van een nummer geldt deze lastgeving voor ten hoogste drie maanden. Daarna moet opnieuw toestemming worden gevraagd. Het is echter ook mogelijk te zoeken aan de hand van trefwoorden. In dat geval wordt de lastgeving verleend op grond van een onderwerp voor de duur van één jaar. De trefwoorden moeten in relatie tot het onderwerp staan. Als na één jaar een telexbericht, fax, telefoongesprek of e-mail niet is geselecteerd wordt het automatisch vernietigd. Het nieuwe régime voor gerichte interceptie en voor de selectie aan de hand van een naam of nummer is vergelijkbaar met dat voor het aftappen van telefoons. Bij alle verzoeken om een lastgeving voor interceptie of selectie moet worden gemotiveerd voor welk doel dit gebeurt en moet worden aangegeven dat het gebruik van het middel echt nodig is en in verhouding tot het doel staat. Die motivering moet AVI samen met AAR en/of ACIV opstellen. Dit zal vooral in de MIVD-teams gebeuren en de verwachting is dat de Wiv hiermee het streven naar werken in multi-disciplinaire teams meer inhoud geeft.

Ontcijferen volgens Wiv toegestaan

Een bijzonder artikel is artikel 26, dat de bevoegdheid bevat om de ether continu te verkennen en in kaart te brengen. Voor deze activiteit is geen bijzondere toestemming nodig. Als bij het verkennen bij toeval informatie wordt gevonden, die van belang is voor de MIVD of AIVD moet aan de betrokken minister alsnog een lastgeving worden gevraagd om deze informatie te mogen gebruiken.

Het ontcijferen van code-berichten, een be-

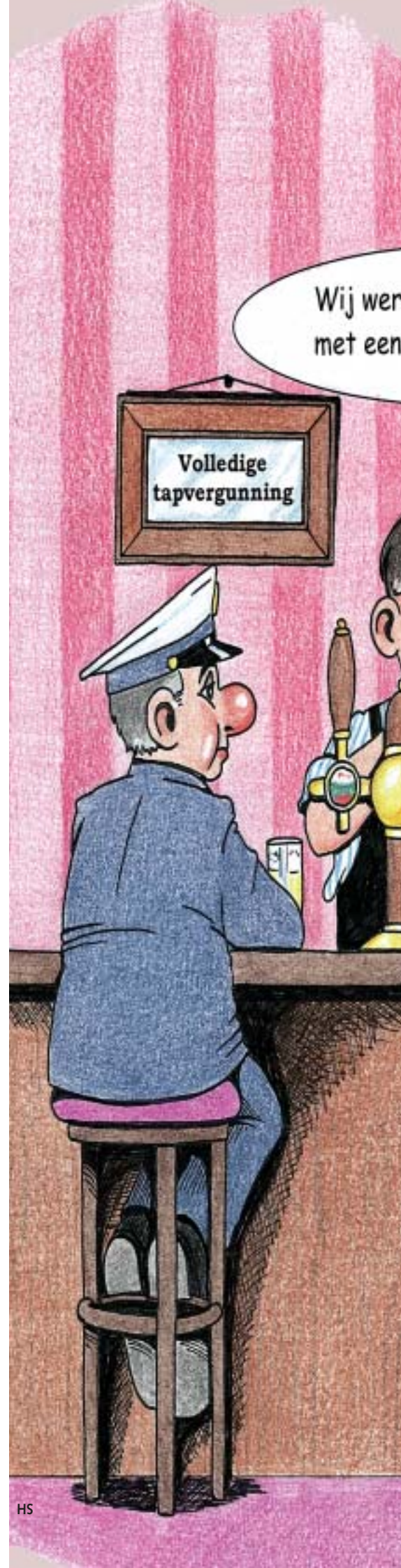
langrijke activiteit in het verbindings inlichtingen proces, is volgens de Wiv altijd toegestaan. De Wiv heeft relatief weinig impact op deze activiteit.

Zoals eerder aangegeven, wordt een groot deel van de activiteiten van AVI aangemerkt als een bijzondere bevoegdheid. Om deze transparant en beter beheersbaar en controleerbaar te maken, zijn in het afgelopen jaar de verantwoordelijkheden nauwkeurig omschreven en hier en daar werkprocessen en informatiestromen bijgesteld. Bij de reorganisatie van AVI is ernaar gestreefd om gelijksoortige activiteiten die een directe relatie met de Wiv hebben, zoveel mogelijk in één locatie bij elkaar te brengen. Hierdoor wordt bovendien een hogere mate van doelmatigheid bij investeringen en exploitatie bereikt. Gerichte interceptie wordt in Eibergen gedaan, ongerichte interceptie in Zoutkamp en alle verwerking (selectie) van geïntercepteerd materiaal vindt plaats in Den Haag. In het kader van de Wiv is verder ook de aansturing van het VI-productieproces vereenvoudigd en centraal in Den Haag neergelegd.

Vastleggen van gegevens

De Wiv heeft verder tot gevolg dat tijdens het hele VI-productieproces nieuwe, aan de Wiv gerelateerde gegevens moeten worden vastgelegd. Bij het werk van een interceptor in de radio-kamer moet bijvoorbeeld steeds worden vastgelegd of hij/zij bezig is met gerichte interceptie van een niet-militaire zender (waarvoor een lastgeving nodig is), met gerichte interceptie van een militaire zender (geen lastgeving nodig) of bezig is met het verkennen van de ether, *search* in AVI-terminen (ook geen lastgeving nodig). Wanneer analisten en linguïsten berichten selecteren op basis van trefwoorden moet worden vastgelegd onder welke lastgeving (onderwerp) deze trefwoorden vallen.

De Wiv is voor AVI geen abstract verschijnsel, maar een concreet gegeven waar veel medewerkers doorlopend mee in aanraking komen. In de afgelopen twee jaar is veel tijd, energie en creativiteit gestoken in de voorbereiding. De verwachting is dat AVI naleving van de Wiv zal kunnen combineren met een behoud van de operationele slagkracht van de afdeling.●

Afdeling HUMINT: AHM

ken tegenwoordig ook
TAP-vergunning...

Binnen de Hoofdafdeling Productie is de Afdeling HUMINT (AHM) belast met het exploiteren van menselijke bronnen en met de uitoefening van (daarmee samenhangende) bijzondere bevoegdheden. Doel van deze heimelijke activiteit is het verkrijgen van hoogwaardige, niet vrij toegankelijke informatie. Dat laatste is belangrijk: Het gaat AHM niet om informatie die vrijelijk kan worden verkregen.

Door Hoofd Afdeling HUMINT, Huib van de Meeberg

De nieuwe Wiv heeft op drie gebieden gevolgen voor AHM. Zo heeft de Wiv grote consequenties voor de werkwijze van AHM. Ook brengt de Wiv een taakuitbreiding met zich mee. Tenslotte geeft de Wiv de MIVD nieuwe bevoegdheden die AHM moet kunnen gaan uitoefenen. Op deze drie elementen wil ik kort ingaan.

Elders in deze extra editie van INGE- LICHT is al uitgebreid ingegaan op de gevolgen van de Wiv voor het gehele productieproces met betrekking tot inlichtingen. Daarbij staan de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit centraal. In lijn met de nieuwe Wiv worden menselijke bronnen door AHM pas ingezet als de gegevens die de MIVD nodig heeft om haar wettelijke taken uit te kunnen voeren niet, of niet tijdig, kunnen worden verkregen uit open bronnen of bijvoorbeeld partnerdiensten. Ook kan de MIVD gebruik maken van menselijke bronnen als er twijfels zijn over de volledigheid of de betrouwbaarheid van reeds verzamelde gegevens. De behoeftes van de 'klant' gekoppeld aan de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit bepalen dus de inzet van AHM. Deze afwegingen worden grotendeels buiten AHM gemaakt. Dat is een belangrijk verschil met de 'oude' werkwijze. AHM bepaalt niet langer zelfstandig of menselijke bronnen worden ingezet om gegevens te

verzamelen. Het productie-team (bijvoorbeeld Team Balkan) is uiteindelijk verantwoordelijk voor het opstellen van de motivering van de inzet van de diensten van AHM. De prioriteiten zoals vastgelegd in de IVD zijn daarbij richtinggevend.

Bestaande situatie

In de nieuwe Wiv wordt bij de beschrijving van de inlichtingentaak van de MIVD nadrukkelijk ingegaan op het onderwerp van de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde. Daarmee wordt echter in feite een al bestaande situatie bevestigd. Immers, in lijn met de IVD staat voor de MIVD al enige jaren de ondersteuning van de krijgsmacht centraal bij crisis-beheersingsoperaties. Dat geldt ook voor AHM. Daarmee wordt invulling gegeven aan de wettelijke A-taak "Het verrichten van onderzoek: 1. omtrent het potentieel en de strijdkrachten van andere mogelijkheden, ten behoeve van een juiste opbouw en een doeltreffend gebruik van de krijgsmacht; 2. naar factoren die van invloed zijn of kunnen zijn op de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde voor zover de krijgsmacht daarbij is betrokken of naar verwachting betrokken kan worden."

Uitbreiding van taken

Door de nieuwe Wiv heeft de MIVD er wel een inlichtingentaak bijgekregen die AHM moet gaan uitoefenen. Het gaat om

de zogenaamde E-taak "Het verrichten van onderzoek betreffende andere landen ten aanzien van onderwerpen met een militaire relevantie". Het bijzondere van deze taak zit hem in het feit dat de Minister-President daarbij een sturende rol heeft. Dit geldt niet voor de 'normale' inlichtingentaak. Daarbij vindt de aansturing plaats door uiteindelijk de minister van Defensie. De MIVD ziet de invulling van de E-taak in het verlengde van de inlichtingentaak gericht op ondersteuning van de defensieorganisatie. Over de wijze waarop de komende jaren invulling gaat worden gegeven aan de nieuwe E-taak vindt momenteel op hoog niveau overleg plaats met vertegenwoordigers van verschillende andere ministeries. De inzet van AHM in het kader van de nieuwe E-taak zal ook afgestemd moeten worden met de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). De afgelopen jaren is AHM zich op de uitvoering van de nieuwe taak gaan voorbereiden. De operationele medewerkers van de afdeling hebben daartoe onder meer speciale opleidingen gevolgd.

Nieuwe bevoegdheden

De nieuwe Wiv geeft de MIVD niet alleen nieuwe taken maar ook nieuwe bevoegdheden. Zo heeft de E-taak de weg vrijgemaakt voor het inzetten van agenten (dat zijn bronnen die met een concrete opdracht er op uit worden gestuurd) voor het verzamelen van inlichtingen in het buitenland. Dit wordt, evenals het oprichten van rechtspersonen voor het ondersteunen van HUMINT-operaties, in art 21 van de Wiv nader geregeld. Voor AHM zijn nog een aantal andere nieuwe wettelijke bevoegdheden van belang. Daarbij gaat het met name om:

- observeren en volgen
- doorzoeken van besloten plaatsen en gesloten voorwerpen alsmede het verrichten van onderzoek aan voorwerpen gericht op de vaststelling van de identiteit van een persoon
- openen van brieven en andere geadresseerde zendingen
- bevoegdheid tot het betreden van besloten plaatsen

Voor de inzet van deze bijzondere bevoegdheden is steeds toestemming vooraf van de Minister van Defensie dan wel de Rechtbank te

Den Haag vereist. Deze toestemming geldt voor een beperkte periode (ten hoogste drie maanden), maar kan worden verlengd. Bij dit zogenaamde 'lastgevingstraject' kunnen ook de zusterdienst AIVD, andere ministeries (zoals BZK) of gerechtelijke instanties betrokken zijn. Inmiddels is in werkinstructies precies vastgelegd wie binnen de MIVD welke handelingen moeten verrichten om toestemming te verkrijgen tot inzet van bijzondere bevoegdheden. AHM is daar nadrukkelijk bij betrokken.

Goede dossiervorming en registratie van groot belang

De teams van AAR en ACIV dragen, na zorgvuldige afweging op basis van verzamelplannen, zorg voor een adequate motivering van de inzet van de bijzondere bevoegdheden van AHM. Vervolgens stelt AHM in concept de 'last' op aan de hand van een concreet operatievoorstel. Dit moet voldoen aan de voorwaarden van subsidiariteit en proportionaliteit. AHM draagt ook bij aan de lastgevingsdatabank. Een goede dossiervorming en registratie van de verschillende werkzaamheden binnen AHM zijn daarom van groot belang. De MIVD is immers ook verplicht schriftelijk verslag uit te brengen met betrekking tot de uitoefening van bijzondere bevoegdheden, de zogenaamde notificatie. AHM levert een bijdrage aan het onderzoek dat moet bepalen of een notificatie (achteraf) mogelijk (verantwoord) is.

De nieuwe Wiv betekent voor AHM een enorme uitdaging. De wet biedt de afdeling veel nieuwe operationele mogelijkheden waarmee nog beter invulling kan worden gegeven aan de inlichtingenbehoefte van onze klanten. Dat is een prima zaak. Daaraan verbindt de Wiv echter ook duidelijke voorwaarden die voor AHM onvermijdelijk extra (papier)werk met zich mee brengt. Die voorwaarden zullen ons ook scherp moeten houden. Alleen zo kunnen we garanderen dat de bijzondere bevoegdheden die AHM kan inzetten ook 'bijzonder' blijven. Dat zeker stellen is óók het doel van de Wiv!●

Schat, ga je mee boodschappen doen?

Afdeling Analyse en Rapportage: AAR

Nee, dat gaat niet... ik heb een reisbeperking...

De nieuwe Wiv heeft zo op het oog voor de Afdeling Analyse en Rapportage (AAR), vergeleken met de andere afdelingen van de Hoofdafdeling Productie, vrij weinig repercussies. In het dagelijkse werkproces spelen slechts artikelen 12 (Bronvermelding in eindproduct MIVD) en 31 (Opstellen motivering uitoefening bijzondere bevoegdheid) een prominente rol. Deze rol blijkt echter, bij nadere bestudering, een redelijk grote impact te hebben op de activiteiten van de medewerkers van AAR. Dit geldt vooral voor de nieuwe werkwijze en een aantal extra handelingen die artikel 12 noodzakelijk maakt bij het opstellen van rapportages.

Door Plaatsvervangend Hoofd Afdeling Analyse & Rapportage, Frank Pennin

Bronvermelding en archivering (artikel 12)

Telkens wanneer een eindproduct van de MIVD is opgesteld, dient bekend te zijn op basis van welke brongegevens het eindproduct tot stand is gekomen dan wel wat de betrouwbaarheid is van de gebruikte brongegevens. Van elk product wordt om die reden een dossier aangelegd met alle gebruikte bronmateriaal (papieren documenten, digitale informatie, beeldmateriaal maar ook bijvoorbeeld een aantekening van een telefoongesprek met een defensieattaché via een beveiligde verbinding). Ook wordt van elk product een digitaal archiefexemplaar, inclusief bronvermelding, aangehouden bij de afdeling. Het uiteindelijk te exploiteren eindproduct (het product dat naar de 'klant' gaat) is vanwege mogelijke compromittatie ontdaan van die bronvermelding (ongeacht of het een papieren dan wel een digitale versie betreft). Daarnaast wordt het product opgeslagen in het archief van de MIVD. De analisten van AAR moeten van elk gebruikt feit/gegeven door middel van een zogeheten eindnoot aangeven uit welke bron dit feit/gegeven afkomstig is. Dit komt neer op een wetenschappelijke werkwijze. De diversiteit aan bronnen en de wijze waarop het oorspronkelijke gegeven is aangeboden, zijn bepalend voor de manier waarop de bronvermelding dient te geschieden. Dat kan zijn via een hyperlink naar het brondocument dan wel een verwijzing naar de bron (bijvoorbeeld het postregistratienummer van een document of een open bron). Niet alle bronnen behoeven door de MIVD te worden bewaard. Met name bij OSINT-bronnen die altijd nog benaderd kunnen worden, volstaat enkel de verwijzing. De andere bronnen dienen bij de MIVD (of op termijn bij het Algemeen Rijksarchief) wel te worden bewaard. Vandaar dat het streven is om zoveel als mogelijk te kiezen voor digitale

HS

opslag. Om de precieze gevolgen van deze verplichting voor de analisten en het Stafbureau van AAR in kaart te brengen, is begin mei een *pilot* 'Dossiervorming' gestart.

Opstellen motivering voor uitoefening bijzondere bevoegdheden (artikel 31)

Voor elk te vervaardigen product wordt binnen de teams die zich bezighouden met het produceren van inlichtingendocumenten een verzamelplan opgesteld. Welke gegevens zijn benodigd voor dit product en over welke gegevens beschikt AAR niet? Indien deze gegevens niet of niet tijdig kunnen worden verkregen door de voor een ieder toegankelijke informatiebronnen (OSINT) te raadplegen of van informatiebronnen waarvoor aan AAR een recht op kennisneming van de daar berustende gegevens is verleend (bijvoorbeeld informatie van partnerdiensten), kan een beroep worden gedaan op de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid. Indien gerede twijfel bestaat over de volledigheid of betrouwbaarheid van de gegevens die men heeft verkregen via de hierboven beschreven wegen spreken we ook van het niet of niet tijdig kunnen verzamelen van gegevens. Voor het verkrijgen van de ontbrekende/bevestigende gegevens moet een Interne Behoeft Formulier (IBF) met bijbehorende bijlage 'Motivering uitoefening bijzondere bevoegdheid' worden opgesteld. Uit die bijlage moet blijken dat de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid noodzakelijk is. De motivatie vanuit AAR zal vooral komen te liggen bij de twijfel over de volledigheid en/of de betrouwbaarheid. Het is immers zaak de voor de producten gebruikte gegevens zoveel mogelijk te verifiëren dan wel te completeren.

Overige relevante artikelen

De Afdeling Analyse en Rapportage heeft verder nog te maken met artikel 44 inzake de archiefvorming. Dit houdt met name in dat digitale bronnen en producten die zijn gebruikt, die niet in X-post zijn geregistreerd (want dan archiveert het BDI) en niet meer valide zijn, door het Stafbureau periodiek op cd-rom (of een ander duurzame gegevensdrager) worden gezet voordat ze worden verwijderd van DONAR. Gehanteerde databases worden periodiek (minimaal één keer per jaar) eveneens op cd-rom gebrand of anderszins duurzaam bewaard.

Artikel 59 geeft richtlijnen hoe te handelen indien gegevens - dit in samenhang met artikel 42 wat betreft persoonsgegevens - aan buitenlandse diensten worden verstrekt. Hoewel dit in eerste instantie natuurlijk is bedoeld voor gegevens over personen met de Nederlandse nationaliteit dan wel in Nederland verblijvend (en als zodanig niet op de AAR van toepassing), legt dit artikel wel de verplichting op, ook indien AAR gegevens over bijvoorbeeld een buitenlandse topmilitair aan een zusterdienst verstrekt, hiervan aantekening te houden.

Ook de medewerkers van AAR hebben vanzelfsprekend te maken met artikel 10 inzake de regels rond reisbeperking die voor al het personeel van MIVD en AIVD gelden. ●

